

СПОГАДИ ПРО Ю.КОНДУФОРА

Вперше доля звела мене з Ю.Кондуфором у 1960-1961 рр. Я тоді працював науковим співробітником Музею українського мистецтва, Юрій Юрійович обіймав високу посаду у ЦК КП України. А зустрічались ми на засіданнях художньої ради, яка відбирала експонати для декадної виставки, що мала відбутися у Москві в приміщенні Манежу.

Мене вразила неординарність особистості Юрія Юрійовича. Він не був схожий на типового високого партійного функціонера, які вважали себе мало не небожителями. Охоче розмовляв із працівниками музею, прислуховувався до думок відомих мистецтвознавців А.Середа, В.Нагая, І.Гончара, хоч завжди мав і свою думку. Висловлював він її не у вигляді директиви, а дотепного жарту, з посиланнями на народні традиції того регіону, із якого походив.

Оглядаючи якість виробу декоративного ткацтва, Юрій Юрійович був не дуже задоволений їхньою якістю. Звертаючись до членів ради, він сказав: “Що ж ви збираєтесь вести до Москви? Такими тряпками моя мама свого часу завішувала жертку з одежею”. У відповідь почув від В.Нагая: “Ваша мама мала добрий смак”. Обеззброєний такою реплікою, Юрій Юрійович посміхнувся і сказав: “Можливо”. І більше не наполягав на своєму.

Перед самим від'їздом до Москви належало обговорити сувенірну продукцію, котра мала продаватися у тому ж таки Манежі. Знову висока комісія завітала до Києво-Печерського заповідника, де знаходився Музей народного мистецтва (філія музею Українського мистецтва). Демонструючи черговий виріб, тодішній міністр культури Української РСР Б.Бабійчук особливий наголос робив на його дешевизні: “Річ красива, а головне - дешева”. Після третьої чи четвертої такої ремарки Юрій Юрійович не витримав і запитав: “А скільки ж вона коштує”? Отримавши відповідь зауважив: “Це для нас з Вами, Ростислав Всеволодович, вона дешева, а для простих людей дорога”. У Москві сувеніри продавалися дешевше від заявленої у Києві ціни.

...Прошло багато років. Юрій Юрійович Кондуфор був обраний директором Інституту історії Академії наук УРСР. Я працював в Інституті археології на посаді завідуючого відділом і готував до захисту докторську дисертацію. Справа просувалася з неймовірними труднощами, оскільки за мною несправедливо тягнувся шлейф звинувачень (ще з часів видання 1972 р. “Київської старовини”) у моїй не повній благонадійності. Керівництво Інституту археології, м'яко кажучи, не надто сприяло моєму захисту, постійно оглядалося на думку відповідних інстанцій. Втративши надію на рідний інститут, я звернувся до Юрія Юрійовича Кондуфора з проханням прийняти мою роботу до захисту в Інституті історії. Його реакція була дещо несподіваною. Він запитав у мене: “А чи не образиться керівництво Вашого інституту, що Ви віддаєте перевагу Інституту історії? Мені було б неприємно, - продовжив свою думку Юрій Юрійович, - коли б мій співробітник такої кваліфікації, як Ви, подався захищати докторську дисертацію до іншої установи”. Я запевнив, що жодної образи з боку мого керівництва не буде, після чого він сказав: “Добре, подавайте свою роботу до захисту у науковій раді нашого інституту”.

Пішов я від Юрія Юрійовича окрилений, хоч десь в глибині душі і мав сумнів щодо остаточності цього рішення. Навчений гірким досвідом, я боявся, що мої “запеклі друзі” докладуть зусиль, щоб змінити його. Знаю, що такі спроби справді були, але Юрій Юрійович лишився вірний своєму слову. За це йому моя довічна шана.

...А ще через якийсь час мене обрали директором Інституту археології Академії наук УРСР, і ми з Ю.Кондуфором стали колегами. Зустрічі наші відтепер були постійними: на засіданнях бюро Відділення історії, філософії та права АН УРСР, загальних зборах Відділення і АН України, на спільних наукових конференціях тощо. Я завжди захоплювався високою інтелігентністю Юрія Юрійовича, яка виявлялася буквально в усьому: в широкій науковій ерудиції, умінні чітко формулювати думки, в тонкому гуморі, в поважливому ставленні до колег, у вірності своїм обіцянкам і зобов'язанням, у бездоганному зовнішньому вигляді. Можна сказати, що Ю.Кондуфор являв собою чехівський ідеал красивої людини.

Фінал життєвого шляху Ю.Кондуфора припав на час корінних змін у соціальному і державно-політичному житті України. Рухнули ідеали, які він не лише сповідував, але й довгий час сам впроваджував у життя. Багато хто із його колег у цій ситуації буквально втратили себе. Зреклися сподіяного і прокляли його. Заходилися витанцьовувати, висловлюючись фігурально, на гробах свої батьків. Намагалися знову очолити колони, які вже марширували у протилежному напрямку.

До честі Ю.Кондуфора, він гідно витримав випробування часу. Спокійно сприйняв переміни, продовжував віддано працювати на Україну. У нелегких умовах постійного психологічного пресингу й економічних негараздів йому вдалося вберегти науковий колектив Інституту історії від невиправданих потрясінь, а згодом і передати його у молоді руки. Будучи ж людиною глибоко порядною, Ю.Кондуфор не міг приєднати свій голос до хору тих його колег, котрі раптом прозріли і стали “демократами”. Він відчував свою причетність до історії і це відчуття диктувало йому достойну поведінку. Без суєти і фальші.